

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 12 stycznia 2022 r.

I. Część wstępna.

W dniu 17 lipca 2020 r. I. A. złożyła wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym mężu S. A. (k. 3-5).

Uczestnik A. W. w odpowiedzi na wniosek z dnia 14 sierpnia 2020 r. poparł go i podane w nim twierdzenia (k. 33).

Uczestniczka K. W. w odpowiedzi na wniosek z dnia 26 sierpnia 2020 r. wskazała że na podstawie testamentu brata powinna otrzymać działki nr (...) i połowę wartości pozostałego majątku zmarłego (k. 41-42).

Uczestnik J. A. (1) w odpowiedzi na wniosek z dnia 27 sierpnia 2020 r. zakwestionował testament spadkodawcy. Podniósł, że został on sporządzony w warunkach wyłączających świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, powodujących nieważność rozporządzenia testamentowego (k. 44-45).

Postanowieniem z dnia 21 września 2020 r. sąd wezwał do udziału w sprawie jako uczestników M. A. i A. A. – dzieci T. i J. (k. 50).

Uczestnicy A. A. i M. A. w odpowiedziach na wniosek z dnia 2 listopada 2020 r. poparli go i nie zgłosili żadnych twierdzeń ani dowodów (k. 88-89).

Postanowieniem z dnia 17 listopada 2020 r. sąd wezwał do udziału w sprawie jako uczestniczkę B. B. – córkę T. i J. (k. 97).

Uczestniczka B. B. w odpowiedzi na wniosek z dnia 24 listopada 2020 r. poparła go i nie zgłosiła żadnych twierdzeń ani dowodów (k. 106).

Zarządzeniem z dnia 14 października 2021 r. przewodniczący na podstawie art. 15zsz² ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1842) wezwał uczestników do złożenia na piśmie ostatecznych stanowisk w sprawie (k. 254).

Wnioskodawczyni zajęła stanowisko jak na k. 264-265, uczestniczka K. W. jak na k. 267, a pozostali uczestnicy nie zajęli stanowiska.

II. Ustalenia faktyczne.

S. A., syn J. i M., zmarł dnia 1 kwietnia 2019 r. w B. jako żonaty z wnioskodawczynią I. A..

(dowód: odpis aktu zgonu S. A., k. 9, 59; odpis aktu małżeństwa S. A. i I. A., k. 61).

Przed śmiercią S. A. zamieszkiwał na stałe w B.. Związek małżeński zawierał dwa razy. Pierwszy raz z J. S., a drugi raz z I. A.. Związek małżeński spadkodawcy z J. S. ustał na skutek rozwodu, po czym spadkodawca powtórnie się ożenił. S. A. nie miał dzieci ze związków małżeńskich, jak też dzieci przedmałżeńskich, pozamałżeńskich i przysposobionych. Spadkobiercy nie regulowali uprzednio kwestii spadkowych po zmarłym w drodze postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, ani poprzez sporządzenie aktu poświadczenia dziedziczenia przed notariuszem. Nie toczyły się sprawy o stwierdzenie niegodności dziedziczenia, o wyłączenie od dziedziczenia i nikt nie zrzekał się dziedziczenia po S. A.. Rodzice spadkodawcy – J. A. (2) i M. z domu B. zmarli przed swoim synem S. A.. Oprócz wymienionego pozostawili po sobie jeszcze czworo dzieci, to jest: uczestników J. A. (1) i K. W. oraz zmarłych obecnie B. A. i T. A.. B. A. zmarł

w 1961 r. jako kawaler bezdzietny. T. A. zmarł w dniu 20 lutego 2002 r. i pozostawił po sobie zstępnych w osobach uczestników: M. A., A. A. i B. B..

(dowód: odpisy aktów stanu cywilnego, k. 9, 59-66, 104; zapewnienie spadkowe I. A., k. 167v; zapewnienie spadkowe J. A. (1), k. 167v; zapewnienie spadkowe K. W., k. 167v; zapewnienie spadkowe A. W., k. 168; zapewnienie spadkowe M. A., k. 168; zapewnienie spadkowe A. A., k. 168).

S. A. sporządził za swojego życia jeden testament, to jest testament własnoręczny z dnia 25 marca 2019 r., otwarty i ogłoszony w dniu 9 maja 2019 r. przez notariusza T. K. z Kancelarii Notarialnej w B.. Do spadku powołał żonę I. A. w 40%, brata J. A. (1) w 10% i siostrę K. W. w 10%. Z pozostałych 40% majątku spadkodawca ustanowił fundację pod nazwą „I. (...)”. Na wykonawcę testamentu S. A. wyznaczył siostrzeńca A. W., syna W. i K., zobowiązując go jednocześnie do opracowania statutu fundacji i jej rejestracji.

(dowód: odpis aktu notarialnego z dnia 9 maja 2019 r., rep. A nr 2119/2019, k. 11-12, 36-39; testament S. A. z dnia 25 marca 2019 r., k. 13, 92; odpis aktu urodzenia A. W., k. 66; zapewnienie spadkowe I. A., k. 167v).

W dniu 9 sierpnia 2019 r. A. W. złożył przed notariuszem A. P. z Kancelarii Notarialnej w M. oświadczenie, w którym odrzucił spadek po S. A., odmówił przyjęcia upoważnienia do ustalenia statutu i zarejestrowania fundacji Izba (...)” ustanowionej w testamencie z dnia 25 marca 2019 r. oraz odmówił przyjęcia obowiązków wykonawcy testamentu.

(dowód: oświadczenie z dnia 9 sierpnia 2019 r., w aktach sprawy I N 77/19; odpis aktu notarialnego z dnia 9 sierpnia 2019 r., rep. A nr 4383/2019, k. 14-16).

Do dnia 9 maja 2021 r. fundacja Izba (...)” ustanowiona w testamencie z dnia 25 marca 2019 r. nie została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego.

(okoliczność bezsporna).

S. A. uchodził w rodzinie za wykształconą, dobrą, uczynną i troskliwą osobę, ale jednocześnie stanowczą i mającą własne zdanie. Testament z dnia 25 marca 2019 r. sporządził w trakcie pobytu w Szpitalu (...) w B., na przestrzeni około dwóch tygodni. Z nikim nie konsultował jego treści. W toku pobytu w szpitalu był odwiedzany przez członków swojej rodziny i w trakcie wizyt był zachowany z nim logiczny kontakt, chociaż fizycznie S. A. był osłabiony, okresowo wysławiał się niewyraźnie albo przysypiał.

(dowód: zeznania I. A., k. 168-168v; zeznania J. A. (1), k. 168v; zeznania K. W., k. 168v; zeznania A. W., k. 168v-169; zeznania M. A., k. 169; zeznania A. A., k. 169).

S. A. od dnia 8 lutego 2019 r. pozostawał w leczeniu onkologicznym z rozpoznaniem raka płaskonabłonkowego płuca prawego. Wymieniony nie był chory psychicznie ani niedorozwinięty umysłowo. Nie leczył się psychiatrycznie i nie korzystał z porad psychologa. Bezpośrednio przed śmiercią, w dniach 9 marca 2019 r. – 1 kwietnia 2019 r., przebywał na Oddziale (...) Paliatywnej Szpitala (...) w B.. Wymieniona wyżej choroba stanowiła wyjściową przyczynę zgonu spadkodawcy, natomiast bezpośrednią przyczynę zgonu stanowiło zatrzymanie oddechu. W toku pobytu w szpitalu zmarły poddawany był farmakoterapii. Przez cały okres tego pobytu S. A. pozostawał w logicznym kontakcie z personelem, za wyjątkiem dni 20, 21 i 22 marca 2019 r., kiedy kontakt ten był okresowo (chwilami) nielogiczny. W trakcie całego pobytu w oddziale zmarły nie gorączkował, a jego ciśnienie tętnicze było prawidłowe. Występowała u niego anemia o średnim nasileniu. Nie ujawniał objawów otępienia, objawów zaburzeń świadomości, objawów psychotycznych o charakterze omamów lub urojeń ani innych zaburzeń czynności psychicznych. Zarówno stwierdzone u S. A. schorzenia jak i stosowane leczenie nie miały takiego wpływu na jego stan aby pozbawić go możliwości podejmowania świadomych decyzji. W trakcie sporządzania testamentu z dnia 25 marca 2019 r. S. A. nie pozostawał w stanie fizycznym ani psychicznym, który wyłączałby świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli w zakresie sporządzenia testamentu i jego treści. Zdolność testowania była zachowana.

(dowód: dokumentacja medyczna S. A., k. 122-164; opinia biegłej specjalisty chorób wewnętrznych i geriatry z dnia 20 kwietnia 2021 r., k. 184-203; opinia psychologiczno-psychiatryczna z dnia 8 sierpnia 2021 r., k. 227-231).

III. Ocena dowodów.

Przedstawiony stan faktyczny sąd ustalił na podstawie powołanych dowodów, które uznał za wiarygodne. Żadnemu z dowodów sąd nie odmówił wiary.

Zapewnienia spadkowe uczestników znalazły odzwierciedlenie w dowodach z dokumentów urzędowych w postaci odpisów skróconych aktów stanu cywilnego. Z kolei zeznania uczestników złożone na rozprawie w dniu 27 stycznia 2021 r. były zbieżne we wszystkich aspektach istotnych dla rozstrzygnięcia. Uczestnik J. A. (1) wskazywał na niewyraźną mowę spadkodawcy przed śmiercią, jednak powyższe nie wpływa w żadnym stopniu na ocenę zdolności testowania. Wszyscy uczestnicy zgodnie wskazywali, że kontakt ze S. A. był zachowany, choć spadkodawca w toku pobytu w szpitalu był już znacznie osłabiony.

Decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia miały opinie biegłej specjalisty chorób wewnętrznych i geriatry dr n. med. A. R. z dnia 20 kwietnia 2021 r. oraz psychologiczno-psychiatryczna z dnia 8 sierpnia 2021 r. Podkreślenia wymaga, że opinie te nie były kwestionowane przez żadnego z uczestników postępowania.

Sąd uznał wymienione opinie za w pełni wiarygodne. Zarówno od strony formalnej, jak i merytorycznej cechowały się one profesjonalizmem, spójnością i klarownością. Wyprowadzone wnioski zostały szczegółowo uargumentowane i opisane, z odwołaniem się do bogatej dokumentacji medycznej i posiłkowo zeznań uczestników. Podkreślenia wymaga bogate doświadczenie teoretyczne i praktyczne biegłej z zakresu geriatry oraz znaczne doświadczenie zawodowe biegłych z zakresu psychiatrii i psychologii. Należy mieć na uwadze, że biegli sporządzając opinie odrębnie, na podstawie tego samego materiału dowodowego, przy wykorzystaniu wiedzy specjalistycznej właściwej dla dziedzin w których są specjalistami – psychiatrii i psychologii oraz geriatry, doszli do jednakowych wniosków. Ich opinie nie są więc spójne jedynie wewnętrznie, ale również spójne ze sobą. W opiniach brak jest nieścisłości, uchybień formalnych lub merytorycznych, a ich weryfikacja przez sąd z treścią dokumentacji medycznej i zeznaniami przesłuchanych osób pod kątem luk lub błędów logicznych pozwoliła na ocenę, że w pełni spełniają one wymogi niezbędne dla poczynienia prawidłowych ustaleń faktycznych i rozstrzygnięcia sprawy.

Pismem z dnia 15 września 2021 r. pełnomocnik uczestnika J. A. (1) cofnął wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego zakresu neurologii (k. 245). Jednocześnie sąd nie znalazł podstaw dla dopuszczenia tego dowodu z urzędu albowiem kwestie istotne dla rozstrzygnięcia zostały precyzyjnie wyjaśnione w dwóch pozostałych opiniach – sporządzonych przez biegłych z zakresu chorób wewnętrznych i geriatry oraz psychologii i psychiatrii. Biegli ci nie wskazywali nadto na potrzebę zasięgnięcia opinii także innych specjalistów, a spadkodawca bezpośrednio przed śmiercią nie pozostawał w leczeniu neurologicznym.

Rozstrzygnięcia dowodowe sądu nie były kwestionowane w trybie art. 162 kpc.

IV. Rozważania prawne.

Zgodnie z treścią art. 926 § 1 i 2 kc powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu, a dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie sporządził testamentu albo gdy żadna z osób, które powołał do dziedziczenia, nie chce lub nie może być spadkobiercą.

Stosownie do dyspozycji art. 949 § 1 kc spadkodawca może sporządzić testament w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą. Z tego sposobu sporządzenia testamentu skorzystał S. A. pisząc testament opatrzony datą 25 marca 2019 r.

Jak wynika natomiast z art. 959 kc spadkodawca może powołać do całości lub części spadku (określonej ułamkowo albo procentowo) jedną lub kilka osób.

Tym samym skuteczne (ważne) powołanie do spadku w ramach sporządzonego testamentu wyłącza dziedziczenie na podstawie ustawy, dając pierwszeństwo testamentowi. Taka sytuacja ma miejsce w rozpoznawanej sprawie. Spadkodawca S. A. sporządził testament własnoręczny, w którym powołał do spadku swoją żonę I. A., siostrę K. W. i brata J. A. (1).

Zaznaczenia wymaga, że sąd nie stwierdził w niniejszej sprawie żadnej okoliczności warunkującej stwierdzenie nieważności sporządzonego przez spadkodawcę testamentu. W szczególności potwierdzenia nie znalazły podnoszone przez uczestnika J. A. (1) zarzuty opierające się na dyspozycji art. 945 § 1 pkt 1 kc. Przeprowadzone postępowanie dowodowe i poczynione na jego podstawie ustalenia faktyczne pozwoliły na wyciągnięcie jednoznacznych wniosków, że sporządzenie testamentu przez S. A. było czynnością ważną i skuteczną.

Biorąc pod uwagę szczegółową analizę treści testamentu z dnia 25 marca 2019 r. pod kątem zapewnienia jak najpełniejszego urzeczywistnienia woli spadkodawcy, a nadto twierdzenia wniosku w zakresie sposobu powołania do spadku i brak odmiennych stanowisk uczestników co do zakresu dokonanego powołania, nie budzi wątpliwości, że S. A. powołał do spadku żonę I. A. w 40/100 części, siostrę K. W. w 10/100 części, brata J. A. (1) w 10/100 części, a pozostałe 40/100 części przeznaczył na ustanowioną w testamencie fundację Izba (...).

W kontekście powołanej w testamencie fundacji należy przywołać dyspozycję art. 927 § 3 kc. Zgodnie z tą regulacją fundacja ustanowiona w testamencie przez spadkodawcę może być spadkobiercą, jeżeli zostanie wpisana do rejestru w ciągu dwóch lat od ogłoszenia testamentu.

W niniejszej sprawie powołana fundacja nie może być spadkobiercą. Testament S. A. został otwarty i ogłoszony w dniu 9 maja 2019 r. przez notariusza T. K. z Kancelarii Notarialnej w B.. Tymczasem do czasu zamknięcia rozprawy w dniu 12 stycznia 2022 r. fundacja Izba (...)" nie została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym – co stanowi okoliczność bezsporną. Wykonawca testamentu i zarazem osoba zobowiązana przez spadkodawcę do ustalenia statutu fundacji i jej zarejestrowania – A. W., w trybie art. 987 kc odmówił przyjęcia nałożonych na niego funkcji, składając stosowne oświadczenia przed notariuszem.

W takim przypadku udział w spadku który miał przyspaść fundacji (40/100) podlega przyrostowi na rzecz pozostałych spadkobierców testamentowych, stosownie do treści art. 965 kc. Zgodnie z tym przepisem jeżeli spadkodawca powołał kilku spadkobierców testamentowych, a jeden z nich nie chce lub nie może być spadkobiercą, przeznaczony dla niego udział, w braku odmiennej woli spadkodawcy, przypada pozostałym spadkobiercom testamentowym w stosunku do przypadających im udziałów. Podkreślić trzeba, że art. 965 kc jest „wyjątkiem w ustawie przewidzianym”, który wyłącza zastosowanie art. 926 § 3 kc. Na podstawie powołanych przepisów regułą stanowi więc w rzeczywistości przyrost. Jedynie wyraźne postanowienie testamentowe spadkodawcy może wyłączyć jego działanie. Dopiero w takiej sytuacji co do części spadku nieobjętej przyrostem – której nie mógł lub nie chciał dziedziczyć jeden ze spadkobierców testamentowych – nastąpi dziedziczenie ustawowe w trybie art. 926 § 3 kc. W niniejszej sprawie przyrost nie został jednak wyłączony przez S. A., a więc zastosowanie znajduje art. 965 kc.

Tym samym powołane w testamencie osoby dziedziczą spadek w całości na jego podstawie, w następujących częściach:

- 1) I. A. – 2/3 części (40/100 przypadające bezpośrednio w testamencie + 4/15 przypadające w drodze przyrostu [40/100 mające przyspaść fundacji x 40/60]);
- 2) K. W. – 1/6 części (10/100 przypadających bezpośrednio w testamencie + 1/15 przypadająca w drodze przyrostu [40/100 mające przyspaść fundacji x 10/60]);
- 3) J. A. (1) – 1/6 części (10/100 przypadających bezpośrednio w testamencie + 1/15 przypadająca w drodze przyrostu [40/100 mające przyspaść fundacji x 10/60]).

Mając powyższe na względzie, sąd orzekł jak w pkt. I postanowienia.

O kosztach postępowania sąd orzekł w pkt. II postanowienia na podstawie art. 520 § 1 kpc, przyjmując zgodnie z ogólną regułą rządzącą postępowaniem nieprocesowym, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Powstanie wydatków sądowych w łącznej kwocie 3828,28 zł (pozyskanie dokumentacji medycznej oraz opinie biegłych) spowodował uczestnik J. A. (1), który kwestionował ważność testamentu. Twierdzenia uczestnika nie potwierdziły się, więc to on powinien ponieść wydatki, których powstanie spowodował. Jednocześnie wydatki te znajdują pełne pokrycie w zaliczkach uiszczonych przez uczestnika (k. 176 i 244).

Sędzia Rafał Skowron

Sygn. akt I Ns 241/20

ZARZĄDZENIE

- odpis postanowienia wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi uczestnika J. A. (1) oraz uczestniczce K. W..

B., dnia 18 lutego 2022 r.

Sędzia Rafał Skowron